

Resultatrapport kursprov 3 vt 2014 – *Hur skriver man?*

Andreas Broman, Tobias Dalberg

Kursprovet i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 vårterminen 2014 hade temat *Hur skriver man?* Det var det fjärde i ordningen efter skolreformen 2011, men det första som skrevs av en hel årskurs elever och därmed också det första provet med ett tillräckligt omfattande statistiskt underlag för en resultatrapport. Insamlingen, som omfattar 979 elevlösningar, har gjorts med hjälp av lärare runt om i Sverige, vilka bidragit genom att skicka in lösningar från elever födda ett visst datum varje månad. Provggruppen tackar alla lärare för deras arbete med detta.

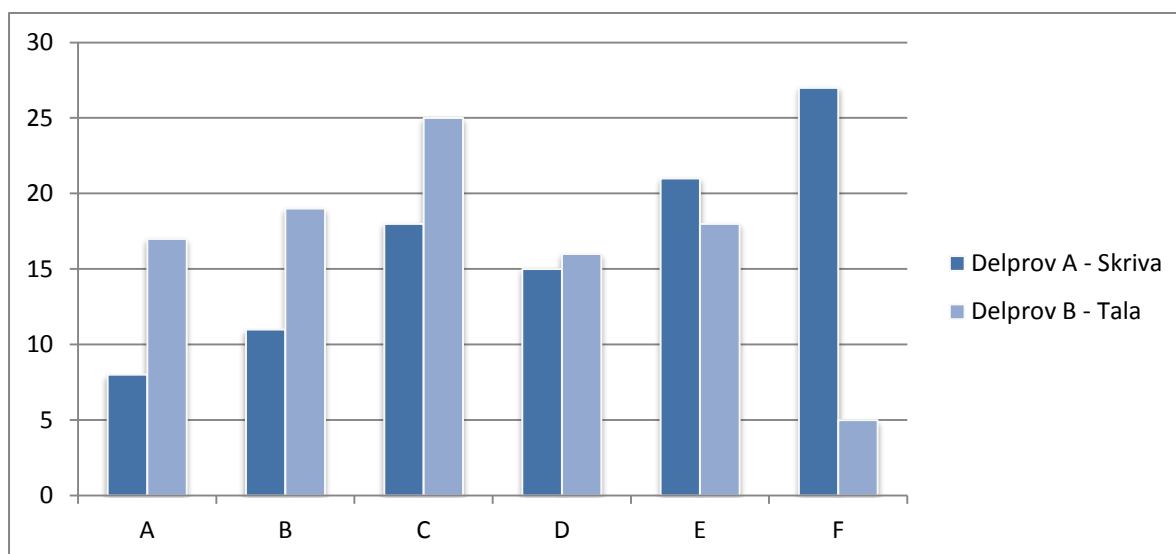
Här presenteras provgruppens analys av resultatet. I avsnitt 1 presenteras först betygsutfall utifrån några olika parametrar, som kön och val av uppgift, och därefter behandlas resultaten för elever som följer ämnesplanen i svenska som andraspråk 3. I avsnitt 2 redovisas två mindre studier av betygsutfallet för handskrivna respektive datorskrivna elevlösningar i delprov A, samt hur elever har valt ämne utifrån det givna temat i delprov B.

Då detta är den första resultatrapporten för kursprov 3 görs inga jämförelser med tidigare års prov. Det aktuella kursprovet omfattas av sekretess till och med 2020-06-30 och därför beskrivs inte elevuppgifter, texter eller annan provspecifik information närmare.

1. Resultat i delprov och sammanvägt provbetyg

Som ovan nämnts bygger redovisningen på inskickade resultat för 979 elever. Av dessa är 552 (56 procent) kvinnor och 427 (44 procent) män. De allra flesta (96 procent) har gjort provet i svenska 3 medan resterande 4 procent har gjort provet i svenska som andraspråk 3. Kursprov 3 är obligatoriskt endast för högskoleförberedande program och följaktligen är denna grupp störst i materialet: 810 stycken, eller 83 procent. De yrkesförberedande programmen står för 135 stycken lösningar (14 procent) medan 34 lösningar, eller 4 procent, saknar uppgift om program eller registrerats som ”övriga”.

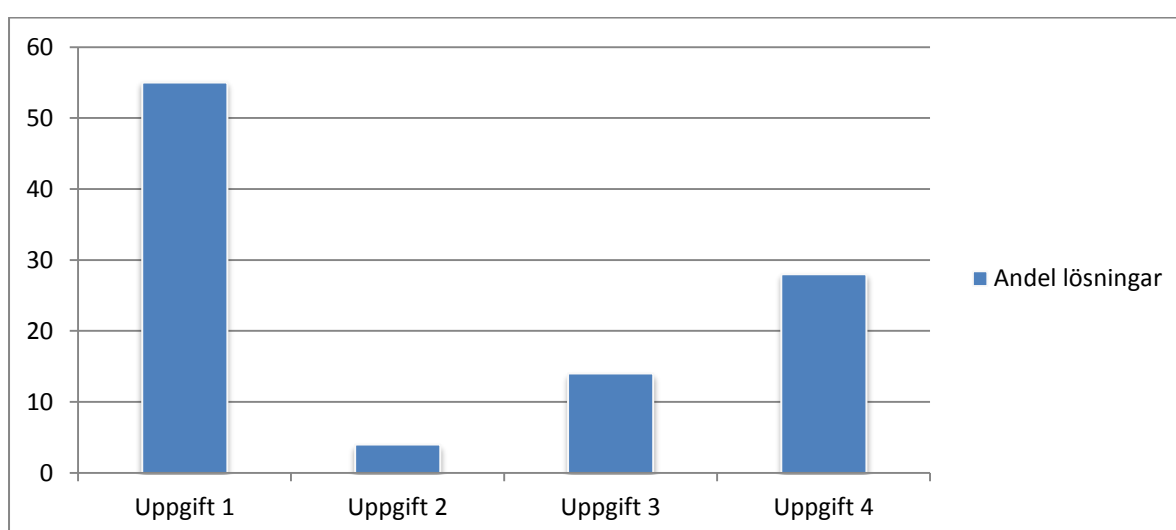
Figur 1 visar betygsfördelningen för samtliga elever på delprov A respektive delprov B:

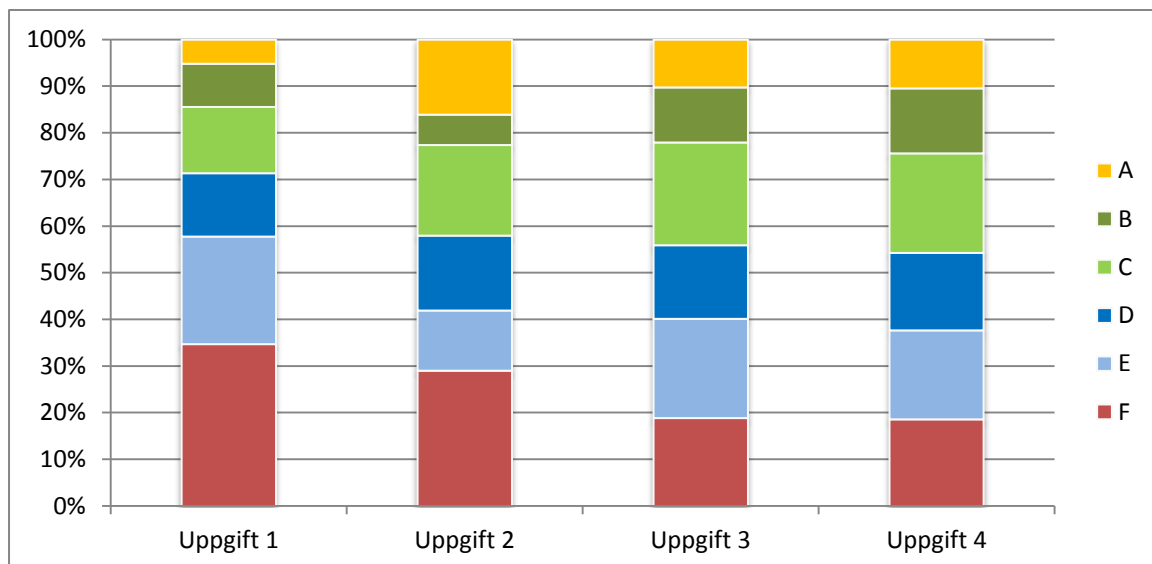
Figur 1. Betygsfördelning för samtliga elever på delprov A respektive delprov B.

Delprov B, den muntliga delen, är det delprov där eleverna presterat bäst. Av eleverna fick 17 procent det högsta betyget, A, 19 procent fick B, 25 procent fick C, 16 procent fick D, 18 procent fick E och 5 procent fick det underkända betyget F.

Det skriftliga delprov A har lägre resultat och i synnerhet är det andelen elever med betyget F som avviker. I delprov A har 27 procent fått underkänt på delprovet. Det högsta betyget, A, gavs till 8 procent av eleverna, 11 procent fick B, 18 procent fick C, 15 procent fick D och slutligen var det 21 procent som fick betyget E. Samtidigt som många blivit underkända är det alltså en relativt hög andel – 19 procent – som nått de högsta betygen A eller B. Nedan visar Figur 2 och Figur 3 de enskilda uppgifternas popularitet respektive betygsutfallet för varje uppgift. Kombinerat visar dessa att den mest populära uppgiften, uppgift 1, också haft den högsta andelen lösningar med betyget F.

Figur 2. Andelen elevlösningar fördelade på uppgift.

Figur 3. Betygsutfall fördelat på uppgift.

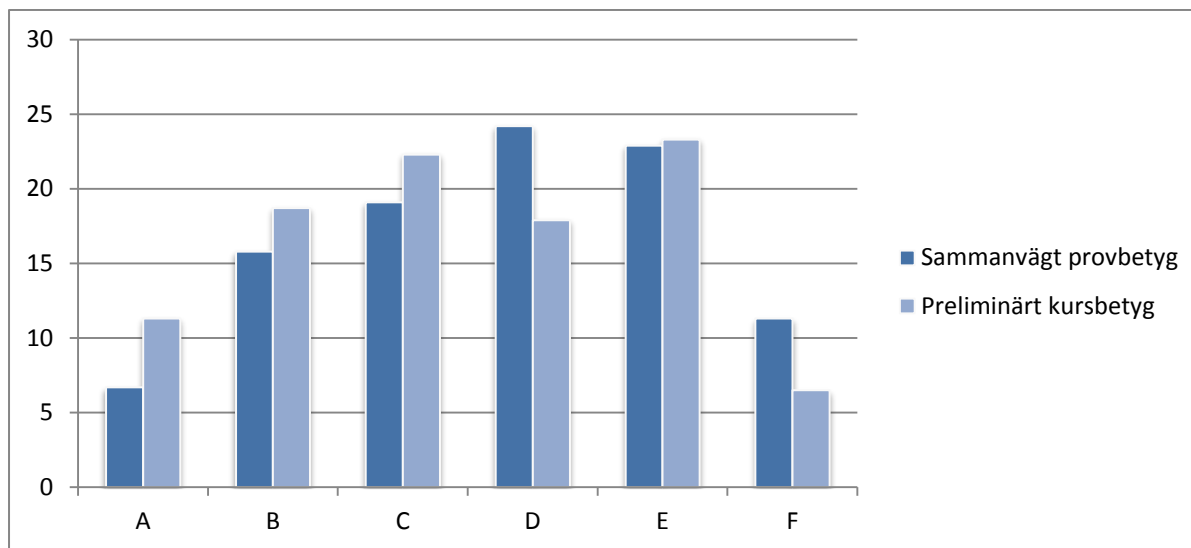
Uppgift 1 har attraherat 55 procent av eleverna samtidigt som andelen underkända är det högsta av de fyra uppgifterna, 35 procent. Uppgift 2 har mycket få lösningar, bara 4 procent eller 36 stycken, varför den inte påverkar det sammanlagda resultatet i någon högre utsträckning. Uppgift 3 och uppgift 4 är mycket nära varandra i fråga om betygsutfall och andelen F är helt lika: 19 procent underkända. Det relativt höga antalet F i delprov A kan därmed antas vara kopplat till uppgift 1 som visat sig kombinera hög popularitet med en hög andel F-lösningar. Uppgiften har också varit mer populär bland männen (60 procent) jämfört med kvinnorna (51 procent) och som grupp har de manliga eleverna lägre resultat på delprov A (se Figur 5 och Figur 6 nedan). Annars visar underlaget att de enskilda uppgifternas inbördes popularitet är densamma oberoende av kön. Männen har dock i högre grad valt uppgift 1 medan kvinnorna är något överrepresenterade i uppgifterna 3 och 4:

Uppgift	Kvinnor	Män
1	51,1	59,7
2	3,5	4,1
3	15,5	11,5
4	29,9	24,8

Tabell 1. Val av uppgift i delprov A fördelat på kön (%).

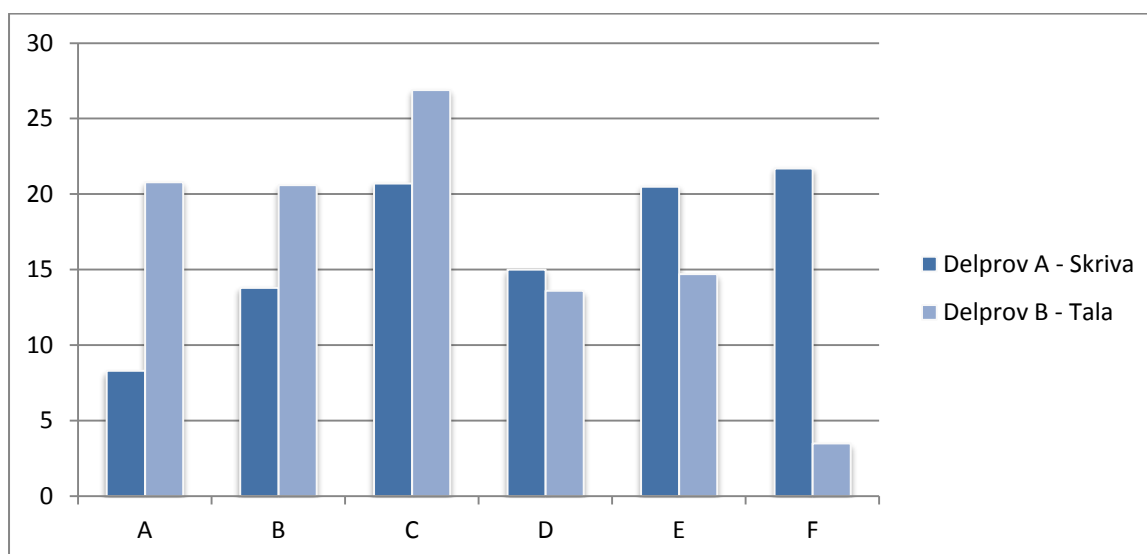
En relativt stor grupp elever i kurs 3 når alltså inte kunskapskraven vad gäller vetenskapligt skrivande sett enbart till resultatet i det nationella provet. Genom lärarenkäter finns vissa indikationer rörande vilka kriterier dessa elever inte uppfyller: eleverna har misslyckats att följa instruktionerna eller inte kunnat hantera de krav som provet ställer på förmågan att korrekt hantera flera källor. Specifikt för uppgift 1 uppger lärare att instruktionen ansetts som otydlig, vilket påverkat bedömningen i negativ riktning. Även uppgift 1 oräknad kan andelen underkända ses som hög: 19 procent av eleverna har blivit underkända på uppgifterna 3 och 4. Detta är dock det första provet som genomförts i stor skala och man kan anta att andelen F kommer att sjunka när lärarna bättre känner till kursens innehåll och provets utformning,

något som lärarkommentarer och erfarenheter från utprövningar tyder på. Detta kommer att följas upp i resultatrapporter för kommande kursprov.

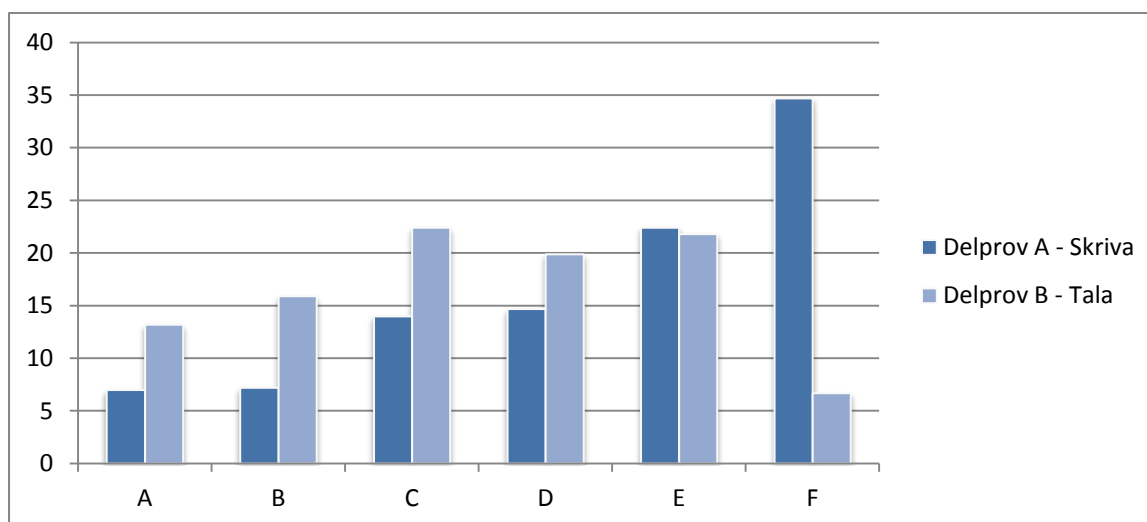
Figur 4: Sammanvägt provbetyg och preliminärt kursbetyg (ej svenska som andraspråk 3).

Figur 4 visar att det sammanvägda provbetyget och angivet preliminärt kursbetyg överensstämmer tämligen väl. De preliminära kursbetygen tenderar att ligga något högre än provbetygen.

Figur 5. Betygsfördelning för kvinnliga elever.

Kvinnliga elever når högre resultat än manliga elever oavsett delprov. Kvinnorna klarar sig allra bäst i delprov B, där många får delprovsbetyget A (21 procent), B (21 procent) eller C (27 procent). I delprov A är det vanligaste betyget F (22 procent), men stora grupper kvinnor når också delprovsbetyget E (21 procent) och C (21 procent).

Figur 6. Betygsfördelning för manliga elever.

De manliga eleverna fördelar sig tämligen jämnt över samtliga godkända betygssteg men färre män än kvinnor når de högsta nivåerna i delprov A, samtidigt som andelen underkända i samma delprov är högt. I delprov A är F det vanligaste betyget (35 procent) och andelen män som inte klarar minst betyg E i delprovet i skriftlig framställning är alltså stor. I det muntliga delprov B är det emellertid bara 7 procent som får betyget F medan de flesta får betygen E (22 procent), D (20 procent) eller C (22 procent). Det är också många män som når de högsta betygen A (13 procent) och B (16 procent).

Resultat för elever i svenska som andraspråk 3

Här redovisas resultaten för elever i svenska som andraspråk 3. Underlaget för denna del är enbart 35 elever, varför slutsatserna får ses som tentativa. För kommande prov kommer ett större material att samlas in och ge ett säkrare jämförelsematerial.

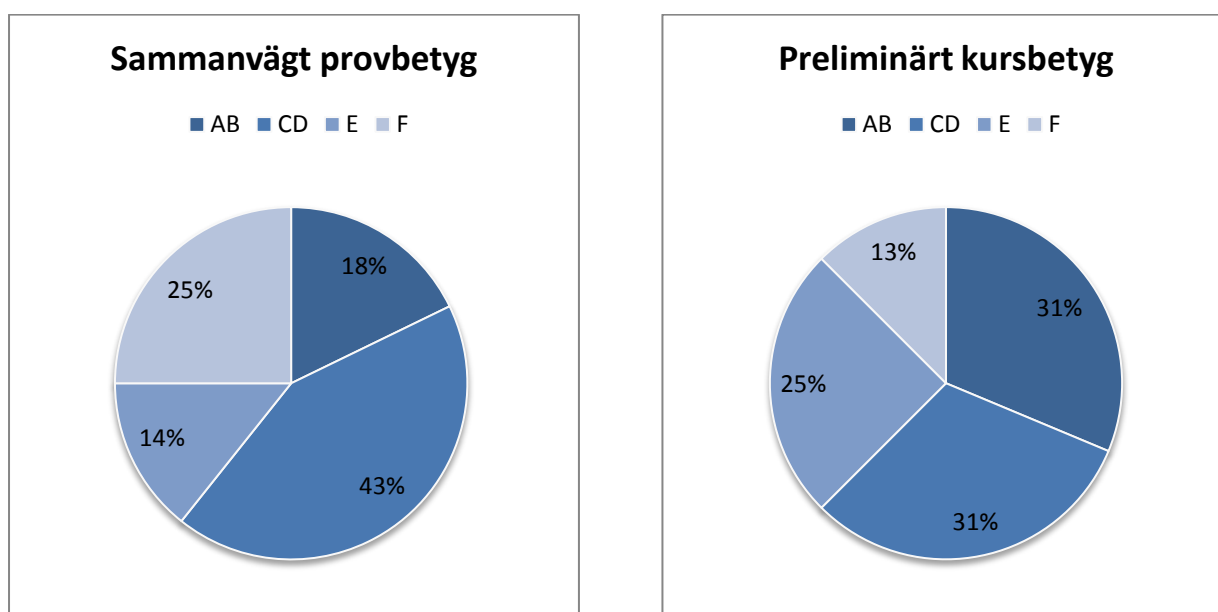
Eleverna i svenska som andraspråk 3 har tydligt lägre resultat i delprov A jämfört med elever som följer ämnesplanen i svenska 3. Andelen underkända elever är 46 procent och nästan varannan elev i materialet når alltså inte kunskapskraven när det gäller vetenskapligt skrivande sett till resultatet i det nationella provet. För övriga betygssteg är fördelningen relativt jämn med 12 procent E, 18 procent D, 12 procent C, 3 procent B och 9 procent A. Noterbart är att andelen A är högre för andraspråkseleverna än för samtliga elever, men då antalet insamlade elevlösningar i svenska som andraspråk alltså är litet bör resultaten i detta avsnitt inte överskattas.

I delprov B är resultaten högre. Muntlig framställning är något de allra flesta elever förefaller att behärska. Spridningen mellan olika betygssteg är jämn inom gruppen och det enskilt vanligaste betyget är C (23 procent). Andelen underkända elever är 17 procent, vilket kan jämföras med 5 procent för samtliga elever.

	A	B	C	D	E	F
A – Skriva	9,1	3,0	12,1	18,2	12,1	45,5
B – Tala	16,7	16,7	23,3	13,3	13,3	16,7
Sammanvägt provbetyg	10,7	7,1	17,9	25,0	14,3	25,0
Preliminärt kursbetyg	6,3	25,0	15,6	15,6	25,0	12,5

Tabell 2. Resultat för delprov, sammanvägt provbetyg och preliminärt slutbetyg i svenska som andraspråk (%).

Tabell 2 visar på en viss diskrepans mellan sammanvägt provbetyg och preliminärt kursbetyg, där andelen elever som når de högsta betygen A och B är lägre sett till sammanvägt provbetyg (18 procent) jämfört med dem som har A eller B som preliminärt kursbetyg (31 procent). Även värdena för betyget F avviker från varandra, med mer än dubbelt så höga siffror för andelen underkända elever i det sammanvägda provbetyget. Detta kan möjligen bero på att andraspråkselever behöver mer tid för såväl läsning som skriftlig produktion, vilket en reglerad provsituation inte alltid medger, och följaktligen är det delprov A som till allra störst del står för det högre antalet F i det sammanvägda provbetyget. Återigen bör det tilläggas att underlaget är litet och får ses som preliminärt. Figur 7 ger en mer översiktlig jämförelse där betygen har grupperats AB, CD, E och F för större överskådlighet.

Figur 7: Betygsutfall i sammanvägt provbetyg och preliminärt kursbetyg.

2. Två studier: skrivmedium och muntligt ämnesval

Delprov A: bedömning av handskrivna och datorskrivna elevtexter

Delprov A är ett skriftligt prov där eleven ska författa ett pm inom ett rekommenderat intervall på 600–800 ord. Dessa elevlösningar bedöms senare av en eller, oftast, flera lärare. På många skolor finns möjligheten att skriva provet på dator och det finns anledning att tro att detta kommer att bli vanligare i framtiden när datortätheten ökar och frågor kring provets sekretess lösts. Det föreligger också en nationell diskussion kring en digitalisering av de nationella proven generellt, vilket motiverar att skillnaden mellan hand- och datorskrivna elevlösningar uppmärksammas.

Av 962 inskickade lösningar i den här separata studien är 593 stycken (62 procent) datorskrivna medan resterande 369 elevlösningar (38 procent) är skrivna för hand, vilket tyder på att det redan i dag är betydligt vanligare att skriva delprovet på dator än för hand. Tabell 3 visar en jämförelse av betygsutfallet för datorskrivna respektive handskrivna elevlösningar. Tabellen baseras endast på elever som skrivit provet i svenska 3, eftersom antalet elevlösningar i svenska som andraspråk 3 är för litet för att särredovisas.

	A	B	C	D	E	F
Datorskriven	7,3	11,2	16,9	14,7	22,7	27,9
Handskrivna	8,4	10,4	18,8	15,3	19,4	28,0
Totalt	7,7	10,9	17,6	14,9	21,4	27,4

Tabell 3. Betygsutfall för handskrivna respektive datorskrivna elevlösningar i delprov A (%).

Som framgår av tabellen är betygsskillnaderna mellan handskrivna och datorskrivna texter små och följer inte något förutsägbart mönster. De datorskrivna lösningarna har givits färre A och C, men fler B och E. För det underkända betyget F är differensen bara 0,1 procentenhet. Utifrån enbart denna begränsade jämförelse verkar alltså inte elevernas prestationer eller lärarnas bedömning påverkas av mediet. Det kan likafullt uppmärksammas att den enskilt största differensen återfinns på betyget E, där de datorskrivna elevlösningarna ligger 3,3 procentenheter högre än de handskrivna. Detta resultat överensstämmer med resultatet i utredningen *Skrivprov på dator*, genomförd vid Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk, Uppsala universitet 2013. Även där konstateras att skillnaderna i bedömning mellan dator- och handskrivna texter är mycket små, men att just gränsen mellan godkänt och underkänt påverkats något i positiv riktning så att framför allt ovana skribenter ”kanske får så pass mycket stöd av datorn så de lyckas få sin text över gränsen för godkänt med liten marginal”.¹

¹ Widman, Anna Karin, 2013. *Skrivprov på dator*. Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Delprov B: Temat och elevernas ämnesval

I delprov B ska eleven hålla ett argumenterande tal kopplat till provets tema, som för det aktuella provet var *Hur skriver man?* Till sin hjälp har eleven ett förberedelsematerial med förslag på ämnen, i det aktuella provet 19 stycken. Eleven kan också välja ämne på egen hand och av lärarinformationen framgår att det är tillåtet att tolka ämnet brett. Samtidigt som delprov A är en styrd uppgift med litet utrymme för eleven att själv påverka innehållet, är delprov B alltså på flera sätt det motsatta, men temat och inspirationsmaterialet i form av källtexter är gemensamt. Detta har av lärarkommentarer att döma varit en svårighet då elever generellt inte har haft någon personlig åsikt om temat och därmed fått svårt att välja ett ämne att argumentera kring.

Totalt har 400 lösningar av delprov B granskats för denna studie. Av dessa saknar 75 stycken uppgift om ämne, vilket ger ett kvarvarande underlag om 325 delprov B-lösningar. De allra flesta, 68 procent, av dessa 325 elever har valt ett färdigt ämne från förberedelsematerialet, medan 32 procent har formulerat ett ämne på egen hand, även om det bör tilläggas att gränsen mellan ett föreslaget ämne och ett ämne valt på egen hand inte alltid är lätt att fastslå. Att två tredjedelar valt ett föreslaget ämne kan anses stärka intrycket att provets tema var svårt att relatera till för många elever, men samtidigt är det positivt att de föreslagna ämnena tagits emot väl, och resultaten på delprov B har som redovisats ovan varit goda. Hela 36 procent har nått de högsta betygen A eller B och bara 5 procent har blivit underkända på delprovet. Detta resultat är i sin tur likvärdigt med resultatet från det muntliga delprovet i svenska 1 och svenska som andraspråk 1, där temat är öppnare och möjligheten för eleven att hitta en egen infallsvinkel är större. I den mån eleverna i kursprov 3 känt sig begränsade av temat, tycks detta inte ha påverkat deras prestation negativt.

Av de 19 föreslagna ämnena är det fyra som utmärker sig i popularitet. Det vanligaste ämnet har använts av 54 elever (25 procent), nummer två av 39 elever (18 procent), nummer tre av 36 elever (16 procent) och nummer fyra av 24 elever (11 procent). Dessa fyra ämnen samlar således 70 procent av eleverna i undersökningen. Av de elever som hittat på egna ämnen dominerar ett visst ämnesområde med 34 procent av lösningarna. Detta ämne kan ses som olika varianter av den uppgift som var mest populär också i delprov A, uppgift 1. Nummer två bland de självständigt valda ämnena har 9 förekomster (9 procent) och sedan faller procentsiffrorna och många ämnen har bara använts av en person.

Sammanfattningsvis tyder denna studie på att delprovets utformning med en viss frihet för eleven att förhålla sig till temat i kombination med utprovade ämnesförslag har fungerat väl, sett till betygsutfallet.